Boekbespreking – Compte rendu de lecture

Maes B. (red.) (2006) – Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen. Herkenning, verspreiding, geschiedenis en gebruik. Amsterdam, Boom. 376 p., kleurenillustraties, ISBN 9085061768, € 34,50.

I. HOSTE (Meise)

In de voorbije 15 jaar is in Nederland en Vlaanderen de kennis met betrekking tot de autochtone populaties en cultuurvariëteiten van bomen en struiken sterk toegenomen. Uitgeverij Boom (!) leek bij uitstek voorbestemd om deze recent verworven kennis voor een ruimer publiek in boekvorm op de markt te brengen.

Zeven Vlaamse en Nederlandse auteurs hebben onder de redactie van Bert Maes een overzicht gemaakt van alle inheemse bomen en struiken, met aandacht voor zowel botanische als cultuurhistorische aspecten, m.a.w.: niet alleen informatie over herkenning, ecologie en verspreiding, maar ook over archeobotanie en het gebruik door de mens.

Het herkennen van bomen en struiken (incl. cultuurvariëteiten en hybriden) en het

bepalen van hun status – inheems? autochtoon? aangeplant? verwilderd? – is niet altijd eenvoudig. Helaas beantwoordt het eerste hoofdstuk niet op de meest heldere wijze de vraag "Wat zijn inheemse bomen en struiken?". Ook is het jammer dat in die inleiding is nagelaten de eigenheid en de relatie tot het autochtone materiaal van cultuurvariëteiten en gecultiveerde hybriden en klonen – al dan niet teruggaand op autochtoon bronnenmateriaal – voldoende toe te lichten. Dit had duidelijker kunnen aangeven waarom in een boek over inheemse bomen en struiken zoveel verteld wordt over cultuurtaxa en over het bomen-en-struikenpatrimonium buiten de 'wilde natuur', zoals bv. eeuwenoude dorpslinden. Een en ander doet weinig af van de rijkdom aan gegevens en de aantrekkelijkheid van het boek, maar zorgt er wel voor dat de titel de inhoud onvolledig dekt en dat de omschrijving van diverse begrippen deels de mist dreigt in te gaan. Het wordt zelfs een beetje vervelend bij de bespreking van *Mespilus germanica*, die aanvat met de mededeling: "De wilde mispel is eigenlijk geen inheemse soort maar een archeofyt".

De informatie betreffende het herkennen van de diverse soorten bevat tal van interessante details die in de klassieke botanische literatuur vaak ontbreken. Omdat de informatie in het boek (bv. in diverse determinatieschema's) globaal soms wat beknopt uitvalt, is het veelal aangewezen de beschrijvingen in het boek te combineren met een goede Flora. Deze beknoptheid zal vooral door de gedreven veldflorist als een tekortkoming ervaren worden, zeker ook omdat de informatie over nauw verwante en soms veelvuldig aangeplante, niet inheemse soorten meestal erg summier blijft. Dit heeft wellicht veel te maken met bedrijfseconomische overwegingen: tijdens de voorstelling van het boek onderstreepte de uitgever met spijt dat het inperken van het volume een aartsmoeilijke, maar noodzakelijke opgave was geweest! Misschien had men het aantal behandelde soorten kunnen beperken, wat ruimte had vrijgemaakt voor wat wél behandeld wordt. Hoefden genera als *Daphne*, *Lonicera*, *Rubus* en *Solanum* zo nodig in dit boek?

Voor een Vlaamse gebruiker is het interessant de kaartjes in het boek te vergelijken met deze in de in 2006 gepubliceerde 'Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest'. Anders dan in de Atlas, wordt in dit boek alleen weergegeven waar autochtone populaties van de soort voorkomen (of dat is althans wat ik afleid uit de inleidende nota op p. 83). Dit levert soms sterk verschillende kaartbeelden op, waarbij opvalt (bv. bij *Fagus sylvatica*, *Alnus incana* en *Prunus avium*) dat als autochtoon geëvalueerde populaties geregeld alleen – of toch zeker in hoofdzaak – zijn ingetekend in een brede band ten zuiden van Zandig Vlaanderen en de Kempen. In de Atlas zijn voor die soorten ook noordelijker veel hokken aangestipt. Ietwat vreemd is dat *Cornus mas* wel in het boek staat ("waarschijnlijk inheems in de Maasvallei en in de Voerstreek"), maar in de Atlas onvermeld is gebleven. Een veel voorkomend hiaat in de Atlas is gesitueerd in het zuidoosten van West-Vlaanderen en het zuidwesten van Oost-Vlaanderen; in het boek is dit 'zwarte gat' daarentegen dikwijls wél opgevuld. Bij sommige moeilijke genera, zoals *Rosa* en *Salix*, maakt het boek duidelijk dat enkele specialisten in de voorbije 15 jaar veel nieuwe gegevens hebben verzameld. Voor diverse van die soorten zullen de kaartjes in de toekomst verder moeten aangevuld worden (of wellicht soms deels hertekend als een gevolg van veranderende taxonomische inzichten?).

Het boek is van begin tot einde een warm pleidooi voor een voortdurende verweving van uiteenlopende benaderingen van natuur en landschap als wilde of boerennatuur, cultuurlandschap, historisch relict, bewaarplaats van genetisch sterk gedifferentieerd erfgoed, reservaten met 'oude' of 'nieuwe' natuur, enz. Het is voelbaar geschreven door auteurs die niet alleen kunnen genieten van de ontdekking van oude zwarte populieren langs de grote rivieren, maar ook van de vondst in archief of bibliotheek van een zestiende-eeuwse aquarel van een grauwe abeel. Iedereen die in meer geïnteresseerd is dan alleen het identificeren van onze inheemse bomen en struiken, zal dit boek met veel genoegen lezen. Dat de auteurs te weinig boekpagina's ter beschikking kregen in verhouding tot wat ze in de voorbije jaren aan kennis hebben vergaard, kan ons alleen doen uitkijken naar vervolgpublicaties.